Kulturutskottets betänkande

1978/79:12

med anledning av motion om statligt stöd till Sveriges orkesterföreningars riksförbund m. m.

Motionen

I motionen 1977/78:1126, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1977/78:28 uppskjutits till riksmötet 1978/79, har Per Olof Håkansson m. fl. (s) yrkat

1. att riksdagen som sin mening ger till känna att regeringen bör besluta att orkestrar anslutna till Sveriges orkesterföreningars riksförbund i bidragshänseende skall kunna jämställas med musikinstitutioner och således erhålla statligt stöd för sin verksamhet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den regionala musikplaneringen.

I motionen lämnas bl. a. följande upplysningar om riksförbundet och dess medlemmar.

Sveriges orkesterföreningars riksförbund (SOR) är en sammanslutning av offentligt verkande orkestrar, som har 80 medlemmar. SOR kompletterar på ett nödvändigt sätt det till de mera befolkningstäta regionerna koncentrerade musikutbudet genom att medlemmarna finns i samtliga län och därmed garanterar ett väl täckande utbud med ca 500 konserter årligen.

Musikerna i orkestrarna är i strikt mening till övervägande delen amatörer men icke så få, beroende på hur begreppet yrkesmusiker definieras, är att räkna till denna kategori. I vissa sammanhang har uppgivits att 30 procent av musikerna har musiken som yrke.

Den nuvarande verksamheten bedrivs med ytterst knappa resurser och ofta med stöd från de kommunala organen som inte svarar mot den uttalade målsättningen och träffade överenskommelser. Ekonomiskt stöd till enskilda arrangemang kommer från Stiftelsen Rikskonserter inom ramen för dess stöd till offentliga konserter, och visst samarbete med regionmusiken förekommer.

Betecknande för verksamheten är att på grund av den osäkra ekonomiska situationen hämmas den långsiktiga planeringen. Detta innebär bl. a. att den roll som orkestrarna har i utbildningen som nödvändigt forum för att ge musikstuderande rutin, instrumentalister möjligheter att framträda som solister inför publik osv. begränsas.

Motionärerna anser att samhället bör ta ett reellt ansvar för orkesterföreningarnas verksamhet och uttalar att kulturrådet har en viktig uppgift i detta avseende, inte minst inom ramen för den påbörjade regionala musikplaneringen.

Som motivering till yrkande 1 i motionen anförs följande.

Den regionala musikplaneringen kan också klarlägga om SOR-orkestrars verksamhet skall vara hänförlig till sådan verksamhet att den ekonomiskt skall grundas på kommunala medel eller om den i viss utsträckning skall kunna jämställas med musikinstitutionerna och därmed kunna få statsbidrag. Uteslutet är inte att det statsbidragssystem som i dag finns för bl. a. musikinstitutioner, om man ser till dess principiella utformning, skulle kunna tillämpas även för SOR-orkestrar. Denna fråga bör bli föremål för regeringens beslut.

I fråga om den regionala musikplaneringen uttalas vidare i motionen att denna bör innefatta dels en utredning om regionmusikens roll i det civila, offentliga musiklivet, dels ett förtydligande i fråga om regionmusikens samverkan med andra orkestrar inom t. ex. SOR.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från statens kulturråd, regionmusiken och Sveriges orkesterföreningars riksförbund.

Kulturrådet har i yttrande den 3 april 1978 uttalat att SOR såvitt gäller den centrala verksamheten bör få bidrag ur anslagsposten Bidrag till centrala amatörorganisationer (under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer).

Vad beträffar frågan om bidrag till den lokala verksamheten uttalar kulturrådet följande.

Enligt nuvarande principer om ansvarsfördelning stat/kommun inom kulturområdet är det svårt att hävda att enbart medlemskap i en riksorganisation skulle berättiga till statligt stöd för lokalt bedriven verksamhet. En ändring av ansvarsfördelningen på denna punkt skulle få omedelbara konsekvenser för ett flertal musikorganisationer, t. ex. inom köområdet.

Inom ramen för den regionala musikplaneringen vill kulturrådet i samarbete med bl. a. landsting och kommuner analysera de totala statsbidragsbehoven regionvis. Målet för den regionala musikplaneringen är en ökad regional förankring av musiklivet som helhet, inkluderande bl. a. Rikskonserters och regionmusikens regionala verksamhet. Detta innebär att samlade regionala krav på statliga insatser för musiklivet som helhet bör ställas. Inom det regionala musiklivet kan sådan verksamhet som bedrivs av SOR-anslutna orkestrar vara en viktig del.

Regionmusiken begränsar sig i sitt yttrande, avgivet den 14 april 1978, till frågan om SOR-orkestrarnas roll i den pågående regionala musikplaneringen. Härom anför regionmusiken följande.

Den nämnda planeringen leds av en arbetsgrupp inom kulturrådet. I gruppen ingår bl. a. företrädare för Rikskonserter och regionmusiken. En bärande tanke i planeringen är att kulturrådet på olika sätt skall stödja regionala initiativ till en samordning av musiklivet inom respektive region. Det finns alltså utrymme för olika former av samarbete, anpassade till förutsättningarna i skilda delar av landet. Parallellt med arbetet i kulturrådets

arbetsgrupp pågår överläggningar mellan regionmusiken och SOR om ett nytt samarbetsavtal, som skall ersätta ett befintligt avtal från år 1973. Om allt går enligt planerna kommer inom kort ett ramavtal att slutas, som drar upp riktlinjerna för det framtida samarbetet. Avsikten är att regionmusikens olika regioner därefter skall konkretisera samarbetet i regionala avtal med berörda orkesterföreningar. För regionmusikens del behövs därför inte något särskilt riksdagsuttalande för att fästa uppmärksamheten på SOR-orkestrarnas roll i det regionala musiklivet. Det faktum att regionmusiken och SOR samarbetar sedan många år kan ses som en garanti för att SOR-orkestrarna inte glöms bort i sammanhanget.

SOR uttalar i sitt den 17 mars 1978 daterade yttrande bl. a. följande om de till förbundet anslutna orkestrarna.

SOR hävdar att orkestrarnas verksamhet som konsertgivare är av samma slag som institutionernas och bör behandlas på samma sätt varför SOR tillstyrker bifall till motionens första att-sats. Det är vidare olyckligt ha SOR placerad i fållan Centrala amatörorganisationer, vilket redan fört med sig negativa konsekvenser för organisationen och blivit besvärligt i kulturrådets hantering.

– – –

För både organisationen och för orkestrar, som sedan 1974/75 fått vidkännas steg för steg sjunkande bidrag, är situationen nu kritisk. En orkester har helt lagt ned sin verksamhet, en räknar med att göra uppehåll hösten 1978, minst en har helt tvingats stänga arvoderade yrkesmusiker ute och flera rapporterar svårigheter och att man hjälpligt klarar situationen genom exceptionella personliga insatser.

SOR-orkestrarna är en samverkansform mellan amatörer och yrkesmusiker. Väl kunniga amatörer sitter sida vid sida med yrkesmusiker. Enligt statistisk redovisning utgör dessa yrkesmän 37 procent av musikerna i orkestrarna. Att tänka sig denna yrkesmusikermedverkan utan att betala för den, är orealistiskt. Det måste nu ankomma på samhället att, när man gärna ser verksamheten, också ta det ekonomiska ansvaret för den. Att i längden räkna på människors frivillighet i musikutövande och i administration, i den utsträckning som nu sker, dömer verksamheten till undergång.

Samtidigt med att orkestrarnas krav tillgodoses, bör SOR:s roll som centralt serviceorgan fastslås. Sådan central organisation saknas f. n. för yrkesorkestrarna och därmed också centrala insatser för exempelvis fortbildning. SOR skulle kunna fylla denna uppgift, och för "blandorkestrarna", som onekligen har större behov av fortbildningsinsatser och andra centrala insatser, är kravet på en central organisation självklart.

Riksförbundets rätt att fördela statsbidrag har genom många år visat sig vara en enkel och billig lösning, och SOR kräver att administrationen förenklas genom att denna rätt åter ges förbundet. Samtidigt bör förbundet ges en aktiv roll i diskussionen kring regional musikplanering, en diskussion som nu huvudsakligen förs av kulturrådet jämte den helstatliga regionmusiken och Rikskonserter.

Motionen berör också regionmusikens roll i det offentliga orkestermusikutbudet. Avtalsmässigt finns en samverkan, men reellt lämnar den åtskilligt att bearbeta i diskussionerna, så som motionen föreslår. SOR tillstyrker därför bifall även till motionens andra att-sats.

I aktuell ekonomiskt svår situation vore det angeläget att beslut kunde

innebära omedelbar hjälp till orkestrarna. Motionen söker emellertid långtgående lösningar och har enligt SOR:s uppfattning nått fram till i det avseendet tydligt formulerade avslutande förslag som vi funnit väl avvägda och som vi tillstyrker.

SOR vill understryka vikten av *att* anslutna orkestrar ges möjlighet att allt bättre fullgöra sin uppgift inom kulturområdet, *att* deras ekonomi tryggas med lugn, framsynt planering som följd, *att* samverkansmöjligheterna med kommunal musikskola, regionmusiken och andra kulturorgan säkras, samt *att* centrala SOR:s möjligheter till stödjande och utvecklande åtgärder förstärks.

Utskottet

I likhet med motionärerna anser utskottet att den verksamhet som bedrivs av de till Sveriges orkesterföreningars riksförbund (SOR) anslutna orkestrarna generellt sett är ett viktigt och värdefullt inslag i det svenska musiklivet. Utskottet har också förståelse för den starka oro som man inom SOR uppenbarligen känner för de besvärliga ekonomiska förhållanden som orkestrarna nödgas arbeta under. En väsentlig orsak till de ekonomiska problemen är att i orkestrarna ingår inte bara amatörer utan också ett betydande antal yrkesmusiker, vilkas arbete givetvis måste ersättas.

I motiveringen till de båda yrkanden som ställs i motionen anknyter motionärerna till den s. k. regionala musikplaneringen. Därmed åsyftas ett arbete som påbörjats av kulturrådet. Detta arbete kommer att gå in i en ny fas sedan regeringen den 20 oktober 1978 beslutat uppdra åt rådet att utreda frågan om regionmusikens och Rikskonserters roll i det regionala musiklivet. Rådet skall vid fullgörandet av detta uppdrag beakta vad som anförts i en inom utbildningsdepartementet upprättad promemoria. I denna erinras om tidigare uttalanden från regeringens sida om vikten av ett ökat regionalt ansvarstagande på musikområdet. En utgångspunkt för utredningsarbetet bör enligt promemorian vara att staten även i fortsättningen skall ge ett stöd till det regionala musiklivet som motsvarar de nuvarande åtagandena för regionmusiken och Rikskonserters regionala verksamhet. Utredningsarbetet bör bedrivas med utgångspunkt i ett noggrant studium av situationen på musikområdet i regionerna. I arbetet bör ingå att bedöma förhållandena för det regionala musiklivet. Därvid bör även frågor som gäller det icke institutionsbundna musiklivet kunna aktualiseras. Utredningen bör genomföras i nära kontakt med företrädare för regionala organ med ansvar för kulturpolitiken. Det förutsätts att företrädare för regionmusiken, Rikskonserter, försvaret och de fackliga organisationerna kontinuerligt skall kunna medverka i utredningsarbetet. Vidare bör centrala intresseorganisationer som bevakar regional och lokal musikverksamhet höras.

I det regionala musiklivet ingår många olika inslag. Ett av dem är SOR-orkestrarnas verksamhet, och utskottet har i det föregående markerat att utskottet tillmäter denna verksamhet stor betydelse. Samma uppfattning

ligger bakom det förhållandet att riksdagen medgivit att riksförbundet övergångsvis får förmedla bidrag av statsmedel till de anslutna orkestrarna (prop. 1977/78:100, bil. 10, s. 27, KrU 1977/78:18, rskr 1977/78:153).

Med hänsyn till det ingående utredningsarbete i fråga om det regionala musiklivet som förestår kan utskottet inte tillstyrka att riksdagen gör det principiella ställningstagande i fråga om SOR-orkestrarna som angivits i yrkande 1 i motionen. Inte heller anser utskottet att riksdagen har anledning att göra ett uttalande om den regionala musikplaneringen enligt yrkande 2 i motionen. Däremot vill utskottet betona att SOR-orkestrarnas förhållanden noga bör prövas i det kommande utredningsarbetet. Detta uttalande av utskottet bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen som sin mening ger till känna för regeringen vad utskottet med anledning av motionen 1977/78:1126 anfört om en noggrann prövning av SOR-orkestrarnas förhållanden.

Stockholm den 9 november 1978

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesen (m), Hans Alsén (s), Catarina Rönnung (s), Gunnar Richardson (fp), Anna Eliasson (c) och Börje Stensson (fp).